

malereien in Råsted. Ikonographie, Bildprogram und Theater« (Tidsskriftet HAFNIA 1972, udg. af Institut for Kunsthistorie, Københavns Universitet). Denne artikel er på så godt som alle punkter mere dybtgående og tager hensyn til flere muligheder end den anmeldte bog. Men efter disse to forskeres arbejder er der ingen tvivl om, at Råsteds kalkmalerier er stærkt præget af de liturgiske spil, og at de må dateres til ca. 1125.

Bogen er veldisponeret og arbejder sig logisk frem til sin konklusion; den har en fyldig litteraturliste og noteapparat, samt mange gode fotografier. Teksten er derimod hele vejen skæmmet af mange fag-fremmedord og latinisme, som dels synes overflødige, dels er ukorrekte. Eksempelvis er ordet »besøgelse« forlængst knæsat for mødet mellem Maria og Elizabeth (Luk. 1), så der er ingen grund til at skrive *Visitation* (jfr. fig. 1), slet ikke da det på latin hedder *visitatio*. Man har forsøgt at bøde på det med en leksikalsk ordliste, der jo alligevel er blevet utilstrækkelig: således savnes forklaring på *psalter*. Men også her er der sprogforbistring; *sacra conversazione* angives at være latin – det er italiensk! Den er også gal med de bygningstekniske fagudtryk; s. 11: »triumfbuens nordlige svikel på væggen ...«, skal være »triumfmurens østvæg, nordlige del ...«; i en kirke med lige vægge og fladt loft findes ingen svikler! (jfr. ordlisten s. 86). s. 55: »korbuens store scene ...« skal være »triumfvægens store scene ...« Og som en sidste irritation for læseren: der henvises til en folder, som ikke findes.

Inden for de sidste år er der i »Fornvännan«, »Den iconographiske post« og i beretningerne fra de ikonografiske symposier fremkommet en række artikler, der har fastslået liturgi- og de liturgiske spils betydning for billedkunsten gennem hele middelalderen og om billedernes virken-tilbage på spillene; blandt disse arbejder indtager Lise Gotfredsens bog smukt sin plads som et værdifuldt detailstudie.

Niels M. Saxtorph

KARL JOHAN HANSEN: DAGLIGLIV I AALBORG VED ÅRHUNDREDSKIFTET. *Aalborg-bogen 1974, udg. af Selskabet for Aalborgs Historie. 108 s., ill. 39,75 kr.*

Erindringsstof udgør en betydelig del af de lokalhistoriske publikationer, og der er heller ingen tvivl om, at det er noget, som der er mange læsere til. Erindringer opfattes af mange som meget underholdende læsning, og de kan også være udmærkede lokalhistoriske kilder. Ofte er den historiske værdi dog yderst ringe, og man undrer sig undertiden over, hvad der har fået et eller andet lokalhistorisk tidsskrift til at trykke en gammel mands refleksioner over sin fjerne barndom i en tid, hvor alting endnu var på plads og i orden, hvor man opførte sig pænt og nydeligt, og hvor alt var billigt. Men når anmelderen undrer sig, er det måske simpelthen, fordi han søger andet og mere i afhandlingerne, end de har til hensigt at give, at han med andre ord ikke hører til det publikum,

de i første række henvender sig til. De ældre læsere har måske deres fornøjelse ved at nikke genkendende til det, der bliver fortalt, måske kender man i provinsbyen de personer, der bliver omtalt, eller i hvert fald deres børn eller børnebørn, og man kan sidde og hygge sig ved at høre de gammelkendte eller måske endda nye historier om dem. Det er da en uskyldig fornøjelse, og der skal ikke siges ét ondt ord om det. Men det må være rigtigt i et tidsskrift som *Fortid og Nutid* at bedømme et erindringsværk efter dets værdi som lokal- eller kulturhistorisk kildemateriale, selv om man på den måde forbigår andre af dets fortjenester.

Aalborg-bogen 1974 indeholder erindringer fra 9 forskellige personer. De har ikke selv ført dem i pennen, men Karl Johan Hansen har nedskrevet, hvad han har fået fortalt. Det har den store fordel, at man kan få erindringer fra folk, som på grund af beskedenhed, tilbageholdenhed, angst for pen og papir eller lignende årsager ikke selv vil kunne nedskrive dem. Metoden bør også kun anvendes i sådanne tilfælde, for det kan ikke undgås, at beretningerne på denne måde taber noget i autenticitet. Desværre gør Karl Johan Hansen slet ikke rede for, hvilke retningslinjer han har fulgt ved udarbejdelsen. Erindringerne fremtræder som afrundede og velformulerede afsnit, og nogen redaktion må der have fundet sted. Men hvormeget? Er fortællerne blevet ledt på vej ved hjælp af spørgsmål? Er de blevet instrueret om, hvad man ville høre om? Er der forkortet og hvordan? Det får vi ikke at vide.

Omtrent halvdelen af erindringerne (Ellen Bindselev, Lars Pedersen, Anna Andersen og H. C. Pedersen) fortæller om opvækst i arbejdsmiljø, og det giver bogen en rosværdig social balance, for selv om naturligvis mere end halvdelen af byens befolkning levede i fattige kår, er det erfaringsmæssigt altid vanskeligt at finde gode fortællere fra denne del af befolkningen: »Min barndom har i det hele taget ikke været så god. Min mor var meget drikfældig, og min far blev fyret fra sit arbejde...« »Da min far døde på fattiggårdens sygehus, kom min mor på fattiggården...« Det er usædvanlige toner i erindringer. I den modsatte ende har vi børn af byens bedre, tildels allerfornemste borgerskab (Gerda Kirkeby, Milly L. Jurgovits, Otto Simony, Johanne Møller). Socialinspektør William Simonsens afsnit falder derimod ligesom lidt udenfor ved i højere grad at være en afhandling om fattigvæsenets historie.

Erindringerne er ikke fri for sætninger som: »Der var mere hyggeligt i min barndomsby end nu. Alt er så stort, og man kan ikke følge med«, der siger mere om gamle menneskers tænkemåde end om tiden omkring århundredskiftet. At »snapsen var billig i min barndom. 25 øre for en helflaske«, forskånes vi heller ikke for. Sådanne almindeligheder er dog ikke typiske for erindringerne, og der bringes mange morsomme, rørende eller rystende tidsbilleder. Alt i alt er der dog næppe tvivl om, at læsere med tilknytning til Aalborg får størst fornøjelse af bogen.

Som de tidligere 7 årgange af Aalborg-bogen er udstyret nydeligt, og bogen er morsomt og ofte ganske rammende illustreret.

*Viggo Petersen*